

Mati ga vjame za pruštoh in ga hoče prideržati, pa hudobnež jo bacne od sebe, da telebi znak čez prag. Kakor snop se je zavalila okorna, slabotna žena po tleh ter se hudo pobila po glavi, a sin se ni zmenil za to.

„Le počakaj, grdoba! Bog te bo kaznoval, ker tako grdo ravnaš s svojo staro materjo“ vpila je s slabim glasom za njim. „Prelomil si četrto zapoved, zato se ti ne bo nikdar dobro godilo!“

„Stara brenči“, djal je sin, „le brenči, da boš sita, te bo že jenjala ta norost“. Urno je stopal po njivah tje proti gozdu in še vedno zmerjal mater, ki je počasi zlezla v hišo na postelj.

Čez pol ure je bilo zopet vse mirno krog hiše; le stara Jera jo ječala na postelji pri oknu in tipala po glavi, kjer jo je skelela huda rana, še hujše pa jej je bilo, da ima takega sina. (Dalje prih.)

Kukor, Vitoglav in Djuko.

(Mythologična črtica; spisal Dav. Trstenjak.)

Marljivi nabiralec narodnih pripovedek, prof. Valjavec v Varaždinu je priobčil v Glasniku leta 1867. str. 79. narodno pesmico, sicer na videz neznatno, ali za slovanskega bajeslovca neskončno važno. On piše: Gda se sunce skrrije za oblak, pastiri v Zamladincu na paši popevajuč govoriju ovak, da bi spet se pokazalo:

Grej, grej suncece,	Gde?
Dam ti dve bele lepe jajcece,	Na Djukovih vracih.
Kukorovo deklicu —	Kaj Djuka dela?
Pisano paličicu.	Belemu banu
Kaj bom ž njo delal?	Ostrižice kuje itd.
Konjeke bo ti pasla	

G. Valjavec sam opazi, da si predstavlja narod Kukora kot protivnika pravega boga, da je pisana palica kača, in Djuko je bil — prvi kovač.

O razmeri jajca k solncu sem govoril že pred desetimi leti v Novicah. Da se nisem zmotil, potrjujejo mi tudi samostalne preiskave učenega Schwartzza, kateri piše: Das Ei, das auch in der griechischen und indischen Mythologie eine so bedeutende Rolle spielt, ist offenbar nichts weiter, als eine alte Auffassung der Sonne, das nach der Schöpfungssage als goldenes Ei auf den Wässern schwamm. (Ursprung der Myth. str. 28). Zató se mladoletne pisanke, romenice, valičke, še sedaj solncu darujejo in proti solncu mečejo.

Otroci obljubijo solncu razun jajčic Kukorovo deklicu — to je pisano palico ali kačo. V otročjem govoru pomenja pisana palica zmerom — kačo. Obče je znana otročja zastavica: „Kaj bi rajši imel pod

streho — mrtveca ali pisano palico? Nevedni reče: „pisano palico“; Na to mu otroci smeje se še razložijo: „Rajši mrtveca, kar je boh (slanina), nego pisano palico, kar je kača.“

Kakošno mythično bitje pa je Kukor? Če bomo našli pomen besede, lahko tudi pridemo do delavnosti tega mythičnega bitja. Po Belostencu pomenja: kukorjav, villosus, pilosus, crispus, cerkvenoslov. kokorav, crispus; primeri novoslov: keka, kečka, cirrus, coma contorta, sansk. keča, crispus itd.

Kukor je bilo torej kuštravo božanstvo, in ta so v indoevropskih mythih božanstva oblakov (Wolkenriesen), ker njihove glave so zvite in zavite v kuštrave megle, tako nemški Shumelak, grški Hades in rimski Cacus. Ti ukradejo solnce ali pa njegove attribute: konje ali govedo. Tako ukrade rimski Cacus, sin Vulkanov, solnčnemu božanstvu Herkulu govedo in je zapre v temno duplo, kar ne pomenja drugega ko to, da oblak solnce zakrije. *)

Cacus, cacosus v latinščini to isto pomenja, kar Kukor, kuštravi, hirsutus, vilosus, der struppichte; tako da se Kukor in Cacus vjemata v koreniki in v delavnosti svoji. Oblakova hči pa je molnja (blisk), in té symbol kača in spet kačin symbol: palica; celo molnja se v mythih veli: „zlata palica“; zato obljubijo otroci solncu: — Kukorovo deklico — pisano palico, ako bode lepo grevalo, ker k stvaritvi molnje je tudi potrebna pomoč solnea. Ne morem zapopasti, kako molnja pase solnčeve konjeke na Djukovih vracih. Beseda „vrateca“ ne pomenja samo: ostiolum, portula, temuč tudi travniček na izgonih njiv (na vratesh, po vratesh pasti); na koncu oblakov je torej lastina Djukova — nebeškega kovača.

V indoevropskih mythih se imenuje mesec ponočni kovač, vremenski kovač, ker njegove spremembe imajo vpliv na dobro ali hudo vreme; zato tudi, kakor nam je g. Valjavec priobčil, narodna pripovedka pravi: da je tisto, kar se v mesecu vidi, kovač. Ali v starih mythih najdemo vrh tega posebne kovače bliskov, postavim: Kyklope — prototype Vulkanov, o katerem so že Rimljani rekli: „Vulcanus procutit fulmina Jovi“. Po visokih planinah se najrajši zastavljajo gromski oblaki; tam so si mislili — stol — sedež — tron boga gromovnika, zato imajo še sedaj visoke slovenske planine ime: Stol. Tam so si mislili kovačnice bliskov in nakla, zato ime visoke planine na kranjsko-koroški meji: Naklo; iz visokih planin so metali macle (Haemmer) in kladva gromska, zato imena planin: Macel in Kladvo. Ker je bil po narodni povesti Djuko prvi kovač, zato moramo v njem spet iskati nebeškega vremenskega kovača — Hephaista ali slovenskega Vulkana. Po Kuhnovi razlagi pomenja oboje ime: Fulgens, splendens, in to tudi po mojem mnenju ime: Djuko. Hrvatje so še ohranili glasnik dj čist, pri Slovencih je že odpadel d; oni še govoré: rodjen, rdjav, ridjast itd. — rojen, rjav, rijast; poslednja beseda se še tudi izgovarja: rižast na Štajerskem. Korenika imenu Djuko je: dju, torej ona, ktera besedi

*) Zato veljá Kukor za protivnika pravega boga, ker pravi bog je bil Slovenem bog svitlobe — beli bog, kakor se iz edne ravno tam razglašene pripovedke lahko prepričaš, protivni pa bog teme — črni bog.

ju-tro, sansk.: djau-tra po Pottu „splendorem faciens“, sansk.: dju-t, splendor, tudi: džjot, iz ktere so besede: Zeus, Jovi in skrčena: Ju v imenu. Ju-piter — Glanzvater, oskijski: Djovi, Diovei. Iz te korenike je hrvaškoslov. djundj, gemma, biser, Perle, — djandjav, subflavus, subrufus. *) Dju pa je iz: div, der Gewitterriese, divno, mirabile, divizma, divižlica, verbascum Thapsum, die Koenigskerze, ker ta cvet je bil posvečen božanstvom svitlobe: zato ga tudi Nemeec imenuje: Himmelbrand. Djuko je torej — Divko, in ime pomenja: splendens, prav naravno poznamovanje za nebeškega kovača bliskov.

Iz korenik: div-dju je sansk.: devas, splendens, osk. deivas (leuchtend-Gott; obširnije glej Grassmann v Zeitsch. für vergl. Sprachf. Band XI str. 3. 4. a. itd.); zato toliko osebnih imen na rimskoslov. spomenicih: Devso, Dievo, Devsus itd. **)

V listinah iz osmega in devetega stoletja se imenuje med korotanskimi žlahtniki večkrat imeniten in bogat Slovenec: Witoguauo — Vitoglav; gotovo je tudi to ime bilo enkrat pridevek kakšnega slovenskega božanstva; tudi ime: Witogoi — Vitogoj (primeri Čičigoj, Locken pflegend, Svilogoj, Seide züchtend, Nabrgoj itd.) od „viti“, circumvolvare, torej Vitoglav: circumvoluto capite praeditus, brez dvombe priimek Triglavov, ker njegova glava je bila vsa ovita z kydaro - mitro, kraljevo kapo; vita pomenja tudi: „Weidengerte“ torej Vitogoj — Weidengertenpflegend.

V narodni pesmici se veli, da Djuko *) belemu Banu ostržiče kuje. V belem banu je gotovo osebljeno nekako božanstvo svitlobe, ker božanstvom svitlobe nebeški kovač kuje orodje; tako Hephaistos Heri in Atheni, Zenu in Apolonu, Vulkanu Jovi, Junoni in Minervi.

Korenika b h a pomenja: „splendere“ in „dicere“ „mandare“, tako da utegne Ban pomeniti: svitli ali pa veleči. ****) Ime: Bani filius že najdem na slovenskorimskih spomenicih, in sedaj je še po štajerskih planinah, po katerih ni nikdar nobeden hrvaški Ban zapovedoval, več rodbin z imenom: Ban, Banič, Banko. Belostenec ima: banenje, gizdanje, primeri: bahati, incantare, sonitum edere, strepitare in superbire. Prvotni pomen korenike: ba, ban, je glasiti se, govoriti, veleti. To tudi pomenja bajem — bahorim, zato najdemo tudi pri grških pisateljih: Bajani, namesto: Ban. Bajani — Bani so urekovali in velevali, beseda je slovanska in ne oberska (avarska).

*) djandjav lešnjak, subflava avellana (Belostenec); z besedo: avellana primeri slov. avernki na leski.

**) Drugotni pomen korenike div je v sansk. ludere, igrati, zato česko: divadlo — igrališče.

***) Kakor po Kukari, Kokori ima ime ves v križevski fari blizu Lutomera: Kukoriči; tako je po Vuku ime: Djuko, Djuka, Djukan, Djukna, Djukančič v Srbiji zelo navadno.

****) Primeri gothiško: „thiudan“, reges, thiuda, gens, korenike thiud, dicere, landare itd. Pis.